

idet der i årene 1618—26 begravedes ca. dobbelt så mange, som der blev døbt. Byen har kun kunnet bevare sit indbyggertal ved en meget kraftig indvandring, og denne kan delvis belyses af listen over de trolovede, af hvilke ca. halvdelen angives med hjemsted. Manuskriptet er blevet benyttet i en avhandling af P. H. Boye i Historisk Tidsskrift 1854, men kun i beskedent omfang, og nu, da bogen er let tilgængelig, vil man kunne få meget mere ud af den, både men hensyn til befolkningsforholdene og det økonomiske liv og på en række andre, især kulturhistoriske områder fx navne- og opkaldsesskik, borgernes erhverv og tyendehold etc. Medens meget af stoffet kun fortæller om rent lokale forhold eller om personer, der blot har haft betydning for byen og egnen, vil andet ved en systematisk behandling kunne kaste lys over, hvordan livet formede sig i en købstad i denne tid eller over andre almene fænomener.

Anders Perlestikker har desuden givet mere. I sin *«commentarius»* — s. 31—42 og 330—85 — har han, for den ældre tids vedkommende byggende på sin forgænger hr. Jost Poulsens optegnelser, fortalt om begivenheder i Nakskov fra 1564 og om sit eget liv. Det sidste giver et vistnok typisk billede av en latinskole-drengs, students, skolemands og præsts liv, arbejde og indtægter. Han er selv stærkt imponeret av sin egen *«lærdom»* og fortæller naivt og morsomt om universitetet, hvor han kun har opholdt sig ganske kort. Han gengiver dommen i sagen mellem Oluf Kock og Hans Poulsen Resen i 1614, og dels refererer han omstændigheder, der ikke kendes andetstedsfra, dels er gengivelsen et interessant vidnesbyrd om, hvor optaget præsteskabet var av denne sag.

Det er naturligt, at bogen er blevet udgivet av *«Samfundet for dansk Genealogi og Personallhistorie»* i anledning av dettes 75 årige beståen, da både *«commentarius»* og de til kirkebogstilførsler svarende optegnelser indeholder et væld av oplysninger om personer, især indenfor præsteskabet og borgerstanden. Udgavens noter bringer da også især oplysninger om personer, og bogen er forsynet med udmærkede registre over sted- og personnavne, udarbejdet av Alfred Larsen.

I det hele en solid og omhyggelig udgave av et righoldigt stof fra et begrænset område.

Hans H. Fussing.

«The history of Icelandic literature contains no more intricate problem than that of the relationship between the various Sagas about the Norwegian kings.» Ordene er prof. Jón Helgasons (Cor-

pus cod. Isl., VI, Introd., 12) og benyttet som motto i det værk, der indtil nylig var den sidste sammenfattende behandling af emnet, Bjarni Aðalbjarnarsons »Om de norske kongers sagaer« (Skr. utg. av Det norske Vid.-Akad. i Oslo. II. Hist.-filos. kl. 1936. No. 4).

Om dette problem er fremvokset en overmåde omfattende litteratur, hvoraf Gustav Storms, Sigurður Nordals og Gustav Indrebos undersøgelser fortjener at blive fremhævet. Forklaringerne er lige så talrige som forskerne, eller rettere talrigere, da enkelte har skiftet mening undervejs.

Dette klassiske stridsspørgsmål er nu også gjort til genstand for en gennemgribende undersøgelse af den tidligere tyske lektor ved Københavns universitet Siegfried Beyschlag i værket *Könungasögur*, med undertitlen: »Untersuchungen zur Königssaga bis Snorri. Die älteren Übersichtswerke samt Ynglingasaga.« (Bibliotheca Arnarnagana. VIII. 1950. 382 s.). En fortsættelse, som vil føre fremstillingen frem til Snorre, er under forberedelse.

Af interesse for en historiker er navnlig behandlingen af de norske oversigtsværker fra 2. halvdel af 12. årh.: *Historia Norvegiæ*, *Historia de Antiquitate Regum Norwagiensium* af Theodoricus og det såkaldte Ágrip (d.v.s. udtog — nemlig af de norske kongesagaer). Undersøgelsen foretages under jævnførelse med især Snorres prolog til den selvstændige Olavssaga og hvad der er bekendt om Sæmunds og Ares skrifter fra 12. årh.s første halvdel.

B.s værk karakteriseres ved en yderst detaljeret undersøgelse, hvorunder der på talrige enkeltpunkter fremsættes nye og værdifulde iagttagelser og tolkninger. Da kilderne endvidere analyseres såvel kritisk-filologisk som stilistisk, og der gøres meget ud af fortolkningen, er værkets omfang blevet meget stort i forhold til den tidligere forsknings behandling af samme emne.

Mens forgængerne har været enige om at forklare de tre norske værkers indbyrdes slægtskab ved skriftlig afhængighed, tager B. radikalt afstand fra en sådan opfattelse. Den fremstilling af de norske kongers historie, som fremtræder i de tre oversigtsværker, må if. B. have eksisteret forud i mundtlig form og i omtrent samme udstrækning. Kun herved mener B. at kunne forklare den vekslen mellem identitet, synonymi og afvigelser, som han finder eksisterer de tre skrifter imellem. Der gøres dog et enkelt forbehold for visse partier i to af værkerne. Her åbnes der mulighed for skriftlig forbindelse. Men bortset fra dette må B. anse disse skrifter for mundtlige varianter, hvis overensstemmelser forklares ved beslægtede mundtlige traditioner.

Den fremstillingsform, som oversigtsværkerne repræsenterer,

er dog i hovedsagen et senere udviklingstrin. Forud for dette, og altså også mundtligt, ligger en urform («Urstufe»), hvor angivelser af regeringstidens længde, samt omstændighederne ved magt-overtagelse og død har været afgørende, mens de mellemliggende begivenheder har været affærdiget med knappe bemærkninger. Denne gamle kerne skimter B. endnu i oversigtsværkerne og iagt-tager den tydeligt i Nóregs konunga tal og (mindre tydeligt) i hvad der ellers er bevaret af Sæmunds og Ares skrifter.

Der har således efter B.s opfattelse eksisteret to arter af mundt-lig overlevering: 1) en mere udflydende (folkelig?) tradition, som vel kendte begivenhedernes enkeltheder, men ikke så den store sammenhæng og 2) en kunstnerisk bunden form (sagaen), som sammenfattede de spredte fortællinger og skabte en helhed udaf dem — først i knappest form («Urstufe»), siden mere fyldigt. Oversigtsværkernes forfattere har i forhold hertil i hovedsagen kun spillet optegnernes rolle. De beretninger, de bringer, har i forvejen eksisteret mundtligt («Vorstufe») og i omtrent samme form, hvorunder de nu fremtræder.

B.s hypotese er i og for sig overordentlig smuk og enkel. Skade kun, at den næppe kan være rigtig. Den havde haft større chancer i evolutionsteoriens gyldne dage. B.s metode lider af skæbnesvangre mangler. Stilistiske kriterier anvendes i bevisførelsen på samme linie som verbale og syntaktiske overensstemmelser. Flere gange afvises al tale om sammensmeltning af to eller flere traditioner hos Ágrip på grund af fremstillingens sluttethed. B. synes at overse det grundprincip, at fremstillingens enhed ikke kan udelukke, at en forf. sammensmelter flere traditioner. Han kan være en dygtig stilist (hvad B. ganske vist a priori anser for urimeligt!). Hertil kommer, at overensstemmelser og afvigelser mellem teksterne har samme vægt for B. (jvf. til ex. s. 180 og 231). Atter her overses en grundregel: mens ligheder er afgørende for en bedømmelse af slægtskabsforholdet som eventuelle beviser for afhængighed, er konstatering af uligheder ikke tilstrækkeligt til at afkræfte overensstemmelsernes betydning. Herved kan billedet kun nuanceres: der peges på kendskab til andre kilder, eller det bliver nødvendigt at forklare det udfra overensstemmelserne beviste slægtskab ved afhængighed af fælles forlag fremfor ved direkte benyttelse. Uafhængighed mellem to værker kan aldrig bevises, men blot *antages* at være til stede, hvor beviser for afhængighed ikke kan føres.

Disse metodiske brist får grundvolden til at smuldre under den stolte bygning, B. har opført.

Svend Ellehøj.